

Wetenschap&Onderzoek

Vijf jaar Veilig Sport Klimaat in vijftien veranderingen

(en vijf keer status quo)

In 2011 ging het programma Naar een veiliger sportklimaat (VSK) van start. Oorspronkelijk liep het tot en met 2016, maar het is met twee jaar verlengd. Per jaar is voor de uitvoering van het programma ongeveer 7 miljoen euro beschikbaar. Bij het ontwerp van het programma kreeg het begrip 'veilig' niet voor niets een prominente plaats. Dit begrip was onderdeel van een breder regeerakkoord dat een veiliger Nederland beoogde. Hoewel de titel van het actieplan vooral repressief oogt, was in de uitwerking die minister Schippers in november 2011 naar de Tweede Kamer stuurde al ruimte voor meer preventieve maatregelen.

DOOR DAVID ROMIJN

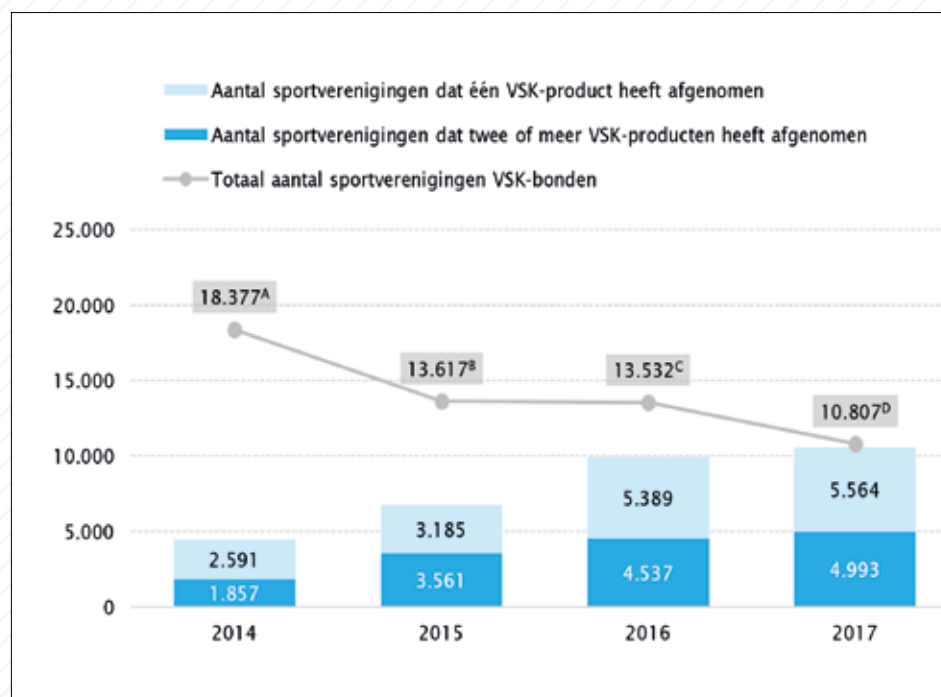
Het programma is inderdaad gericht op de aanpak van zware misstanden enerzijds en het voorkomen van die misstanden anderzijds. Met de verlenging is ook aandacht gekomen voor het borgen van de resultaten die tot dusver zijn behaald. Hiermee beoogt het programma een blijvende bijdrage te hebben aan een plezierige en veilige sportomgeving, ook wanneer het programma in 2018 ten einde komt.

Met het laatste programmajaar in zicht blikken we terug op vijf jaar VSK. Op basis van vijf edities van de *VSK Monitor* (2013 tot en met 2017) beschrijven we vijftien opvallende veranderingen in deze periode. En vijf keer niet.

Vijftien veranderingen

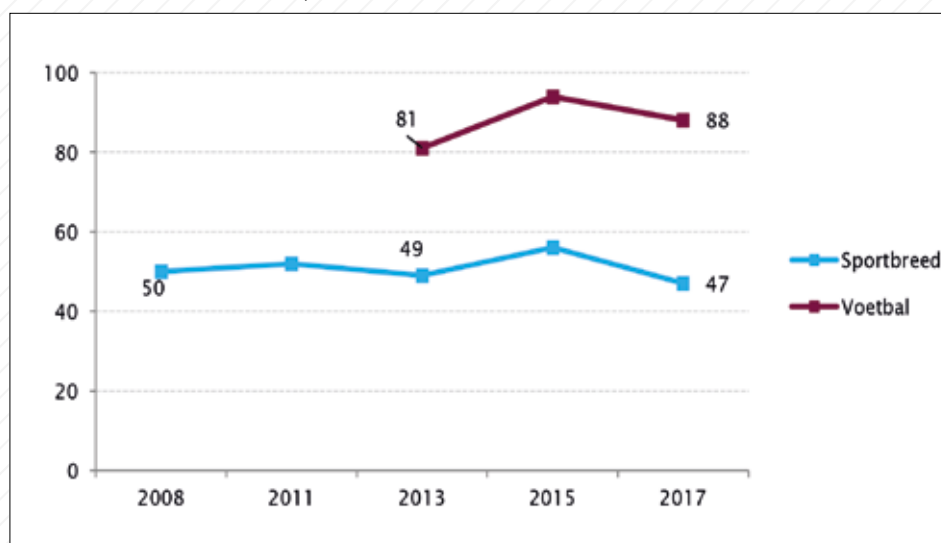
- Urgentie voor sportiviteit**
De Nederlandse bevolking vindt vaker dan in 2013 dat het noodzakelijk is om aandacht te besteden aan het bevorderen van een veilig sportklimaat. Ook voorzitters zijn deze mening vaker toegedaan dan vier jaar geleden.
- VSK-verenigingen**
10.577 verenigingen hebben één of meer VSK-producten afgenomen, in 2014 was dit nog minder dan de helft (4.448). De stijging van het afgelopen jaar was wel de kleinste toename sinds het programma loopt (+631).
- Bestuurders actief met voorkomen ongewenst gedrag**
Sportbreed is 57 procent van de bestuurders naar eigen zeggen actief met het voorkomen van ongewenste praktijken op de vereniging. In 2013 was dit 46 procent. Onder bestuursleden van voetbalverenigingen bleef dit stabiel vier op de vijf.
- Aangevraagde (en uitgegeven) VOG's**
Op 1 september 2017 groeide het totale aantal Verklaringen Omtrent Gedrag voor vrijwilligers in de sport naar bijna 100.000. Hiervan zijn 21.630 aangevraagd in 2017.
- Verplicht spelregelbewijs**
Het aandeel verenigingen dat een verplicht spelregelbewijs instelde voor de leden, groeide van nagenoeg geen in 2013 naar 18 procent in 2017. Dit kwam mede door het spelregelbewijs dat bij sommige sportbonden – onder meer

FIGUUR 1 AANTAL VERENIGINGEN BETROKKEN BIJ HET VSK-PROGRAMMA DOOR PRODUCTAFNAME, CUMULATIEF.

Bron: NOC*NSF, Regis/ASK 2017.
A Op basis van 42 deelnemende bonden in 2014.
B Op basis van 17 deelnemende bonden in 2015.
C Op basis van 17 deelnemende bonden in 2016.
D Op basis van 12 deelnemende bonden in 2017.

FIGUUR 2 BESTUURDERS DIE ONGEWENST GEDRAG MEEGEMAAKT HEBBEN OF KLACHTEN OVER ONTVINGEN IN AFGELOPEN TWAALF MAANDEN, IN PROCENTEN.

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspeiling SSR en VSK 2008 tot en met 2017.

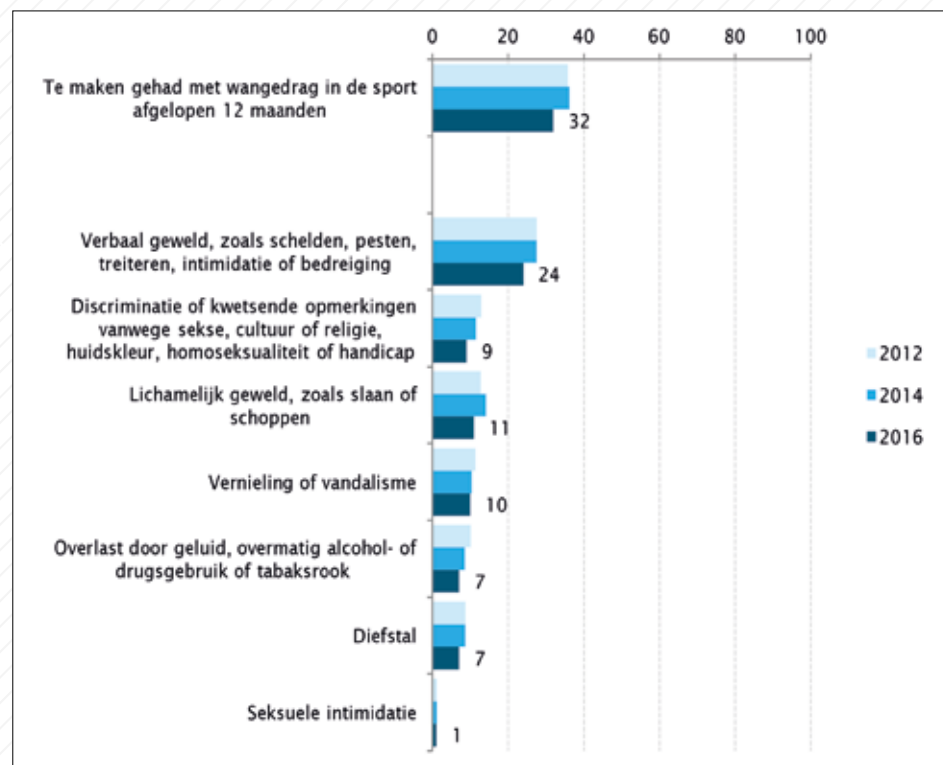
- voetbal – verplicht werd gesteld voor (jeugd)leden.**
- Sfeer op de vereniging**
De bestuursleden van sportverenigingen zijn over de hele linie iets positiever over de sociale veiligheid en de sfeer op hun vereniging dan in 2013. De rapportcijfers liggen variërend voor verschillende onderdelen zonder uitzon-

- dering enkele tienden hoger dan vier jaar eerder. Sfeer en sociale veiligheid op de verenigingen krijgen van hun bestuurders ruime achten.**
- Veiligheidsgevoel in de sport**
Bestuurders (95%) en sporters (74%) voelen zich maar zelden onveilig in de sport. Voor bestuurders is dit percentage gegroeid ten opzichte van

2013, toen het negentig procent was. Sporters voelen zich niet veiliger in de sport, maar tegelijkertijd wel onveiliger dan in 2013 in veel andere openbare ruimtes.

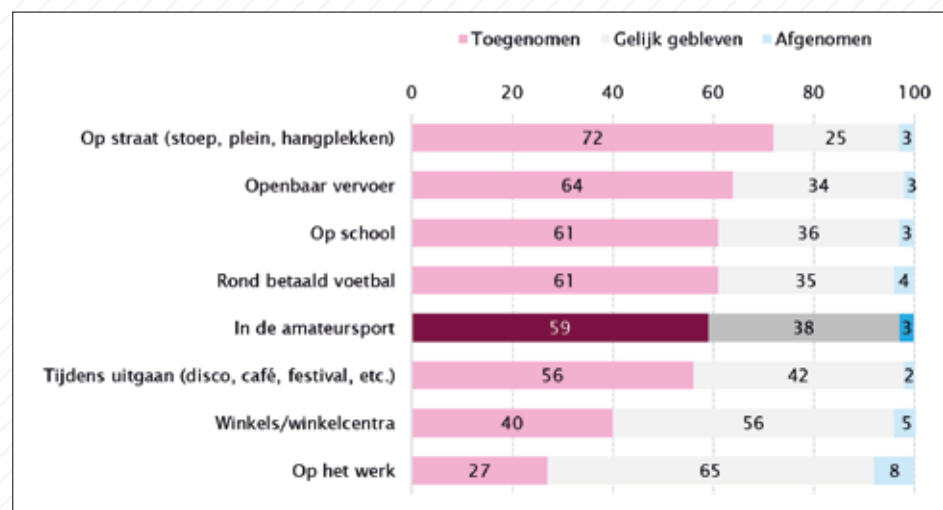
- Perceptie van wangedrag**
59 procent van de Nederlanders denkt dat het wangedrag zoals agressie, intimidatie en schelden in de Nederlandse sport in de afgelopen vijf jaar is toegenomen. Onder sporters zelf en scheidsrechters is dit percentage iets lager, maar nog altijd meer dan de helft van hen ziet over de afgelopen vijf jaar toegenomen wangedrag.
- Vertrouwens(contact)personen**
In de periode van 2014 tot en met 2017 zijn 1.044 vertrouwenscontactpersonen getraind. In het afgelopen jaar werden 239 nieuwe contactpersonen getraind. Het aandeel verenigingen met een vertrouwens(contact)persoon steeg van 38 procent in 2013 naar 56 procent in 2017.
- Aangesloten sportbonden bij Instituut Sportrechtspraak**
Sinds 2012 is het aantal sportbonden dat is aangesloten bij Instituut Sportrechtspraak (ISR) bijna verdubbeld tot en met 64 van de 75 sportbonden.
- VSK in de opleiding**
In 2016 is voor het mbo-onderwijs een keuzedeel 'Verdieping Veilig Sportklimaat' ontwikkeld. Dit keuzedeel is in het schooljaar 2016-2017 voor het eerst beschikbaar. De minor op het gebied van Veilig Sportklimaat voor hbo-studenten sportkunde is voor een tweede jaar van start gegaan.
- VSK als onderdeel van bondsbeleid**
Alle deelnemende VSK-bonden hebben het thema voor sportiviteit en respect en tegen ongewenst gedrag vastgelegd in hun meerjarenbeleidsplannen. Daarnaast moeten de kwaliteitswaarborgen tuchtrecht bij bonden op orde zijn om voor Lottogelden in aanmerking te kunnen komen.
- VSK-bonden**
Sinds 2012 zijn over de jaren steeds minder bonden actief betrokken bij het programma. Waar in 2012 met 42 sportbonden werd gestart, zijn nu nog twaalf van de 75 sportbonden aangesloten bij het VSK-programma. In 2017 zijn 10.807 van de 24.546 bij NOC*NSF aangesloten sportverenigingen aangesloten bij een VSK-bond.

FIGUUR 3 VORMEN VAN WANGEDRAG IN DE SPORT WAARMEE SPORTERS (15 JAAR EN OUDER) IN DE AFGELOPEN TWAALF MAANDEN WERDEN GECONFRONTÉERD, IN PROCENTEN.

Bron: SCP/CBS, VTO '12, '14 en '16.

FIGUUR 4 ONTWIKKELING VAN WANGEDRAG ZOALS AGRESSIE, INTIMIDATIE, SCHELDEN EN DISCRIMINATIE IN DE AFGELOPEN VIJF JAAR VOLGENS DE NEDERLANDSE BEVOLKING BINNEN DIVERSE OPENBARE PLEKKEN, IN PROCENTEN.

Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek mei 2017.

14. Geregistreerde excessen in het voetbal
Na een gestage gemiddelde jaarlijkse daling van ongeveer dertien procent is het aantal excessen in het amateurvoetbal in het afgelopen jaar verder gedaald naar 184. In het seizoen 2011-2012 was dit nog 485. Ook het aantal meldingen bij telefonisch meldpunt Sport en Geweld daalde van 6,2 per week in 2013 naar 2,5 per week in 2017.
15. Wangedrag in de sport
Sporters van twaalf jaar en ouder maken iets minder wangedrag mee dan in 2012. Het percentage bezoekers van sportwedstrijden en/of sporters dat wangedrag meemaakte, daalde van 38 naar 34 procent.

Vijf keer bij het oude

- Gedragsregels**
In de georganiseerde sport zijn bij 85 procent van de verenigingen regelingen aanwezig ten aanzien van (ongewenst) gedrag. Voor het voetbal is dit 96 procent. Beide percentages zijn gelijk aan die van 2013.
- Aanspreekgedrag**
Iets meer dan de helft van de verenigingsbestuurders spreekt zijn leden aan op de gedragsregels. Dat aandeel is gelijk aan het percentage in 2013.

- Meldingen seksuele intimidatie**
Drie procent van de verenigingsbestuurders en iets meer dan een op de honderd verenigingsleden geeft aan geconfronteerd te zijn met seksuele

intimidatie. Dat is gelijk aan de cijfers in 2013 en 2015. Het aantal meldingen met die aard bij Vertrouwenpunt Sport bleef in het afgelopen jaar ook gelijk (268).

- Opvolging klachten**
Nagenoeg alle bestuurders ondernemen actie bij meldingen van pesten, vernieling of lichamelijk geweld. Ongeveer een kwart onderneemt geen actie bij diefstal of discriminatie. Deze percentages zijn nagenoeg gelijk aan de situatie in 2013.
- Samenwerking met gemeenten**
Hoewel enkele succesvolle lokale voorbeelden van samenwerking tussen het VSK-programma en gemeenten te benoemen zijn, is nog geen sprake van de voorgenomen landelijke aanpak.

Borging voor de toekomst

Het bewustzijn dat VSK onderhoud nodig heeft, vindt in de sport een breed draagvlak, met name in het voetbal. Bovendien is onder sportbonden, bestuurders, kaderleden en sporters bereidheid om zich daar actief voor in te zetten. De inspanningen en ontwikkelingen lijken de sport daadwerkelijk vooruit te helpen, maar met het einde van het programma in zicht doemt de vraag op hoe dit na 2018 beklijft. In beleidsstukken en opleidingen komt het thema aantoonbaar vaker voor, maar de daaraan gekoppelde actie lijkt niet altijd in dezelfde pas te lopen. Zo heeft vrijwel elke vereniging gedragsregels, maar spreekt slechts iets meer dan de helft van de bestuurders zijn leden op deze regels aan.

Het belang van VSK voor de sport is inmiddels diepgeworteld en formeel vastgelegd door de deelnemende sportbonden en vele verenigingen. Bovendien wordt volgens de principes van VSK werk gemaakt van het opleiden van nieuwe generaties sportkader. Toch blijft (juist) VSK een thema dat zijn succes dankt aan de inzet op het niveau van de sporter. Om niet alleen denken maar ook doen in de toekomst te borgen, zal komend jaar gericht zijn op het tot stand brengen van duurzame ontmoetingen. Zodat VSK zichzelf als verbindend thema tussen bonden en verenigingen, maar ook daarbuiten, levend kan houden. ●

David Romijn is onderzoeker bij het Mulier Instituut

Column

Leven als vorst in Friesland

PAUL HOVER

Nederlandse turbodijen op olympisch schaatsijs staan in Nederland garant voor miljoenen kijkers voor de buis. Het in Nederland best bekeken moment van de Olympische en Paralympische Spelen van Sotsji in 2014 was de 5 kilometer voor heren - ruim 4,5 miljoen kijkers! - waar Nederlanders met de drie medailles aan de haal gingen. Ook tijdens de Spelen die van 9 tot 25 februari in Pyeongchang worden georganiseerd, zullen miljoenen het schaatsen op televisie (en via internet) gaan volgen. Maar hoe hard de Nederlandse schaatsers ook over het Zuid-Koreaanse ijs vliegen, dit zal niet leiden tot een groei van het aantal schaatsers in Nederland.

De beste aanjager voor de schaatsdeelnemers is niet een topsportevenement dat op 9.000 kilometer afstand van ons land plaatsvindt. Die kracht gaat wel uit van Boreas. Wanneer de Griekse god van de winter van zich doet spreken en het vriest dat het kraakt, dan ontdooien Nederlanders en worden massaal de ijzers ondergebonden die in één op de drie huishoudens te vinden zijn. In 2009 - toen er natuurijs lag - gingen ruim 3 miljoen volwassen Nederlanders het ijs op, onder wie 1,2 miljoen niet-sporters. Als het kwik in 2018 langdurig tot ver onder het vriespunt zakt en na 21 jaar in Leeuwarden weer het startschot voor de Tocht der Tochten klinkt, dan zal het evenement in Nederland de belangstelling voor de Spelen van 2018 overtreffen. Een Elfstedentocht in

het laatste weekend van januari, tijdens het openingsweekend van Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa 2018, zou een droomscenario voor de noordelijke provincie zijn. Het zijn de apotheose ("Gaat-ie door of niet?"), het oer-Hollandse karakter, de heroïsche strijd tegen de elementen en de saamhorigheid die de Elfstedentocht tot een uniek evenement maken. Al verstaat de ijsmeester van de olympische Gangneung Oval in Pyeongchang zijn vak nog zo goed, het Zuid-Koreaanse kunstijs zal niet kunnen tippen aan de magie van bevroren Friese wateren. ●

Paul Hover is senior onderzoeker bij het Mulier Instituut.